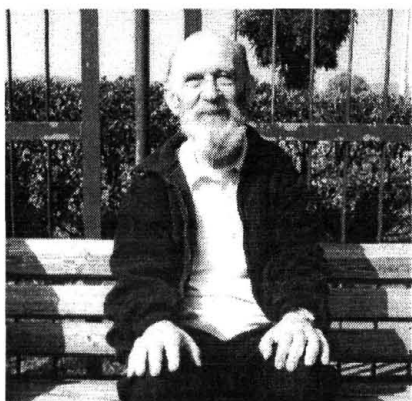

Egy könyvtárosi pálya hosszú évei

Interjú a 80 éves Vályi Gáborral,
az Országgyűlési Könyvtár nyugdíjas főigazgatójával

– *Immár nyolc évtizedes múlt áll Vályi Gábor mögött (Szombathelyen, 1922. február 18-án született), aki a magyar könyvtárügyben vezető pozíciókat töltött be, s jelentős évtizedeket élt át. Közel 60 esztendő telt munkával, ebből 20 év az Országgyűlési Könyvtárban s 12 év annak vezetői székében. Az évforduló jó lehetőséget nyújt arra, hogy a könyvtárosi pálya hosszú éveit szemügyre vegyünk.*

– Nyolc évtized hosszú idő. Különösen az egy olyan korban és világban, amely próbára tette az emberek lelkét, hitét és gerincét. A sajnálatos események, kísértések és fájdalmas elhatározások súlyos ismétlődése közepette nem hittem, hogy megérem az ezredfordulót, és nem is mindig vágytam rá. Rozogán, de halottaimra visszatekintve, ezt nem eléggé megszolgált csodának kell tekintenem. A könyv, a betű, az írás-olvasás mindenesetre egyike azoknak az értékeknek, amelyek végigkísérték életutamat.

– *Kérjük, szóljon röviden családjáról.*

– Anyám maga volt a szelídség, a jóság és a családot fenntartó erő. Öregségem öröme, amikor tulajdonságait felfedezni vélem gyerekeim, unokáim viselkedésében. Apám az I. világháborúban kiérdemelte az arany vitézségi érmet. Ez jelentős szerepet játszott abban, hogy családunk sokáig mentesült a későbbi zsidótörvények súlyos következményei alól. Hárman voltunk testvérek: a legidősebb fiú, Péter, 1967-től 1971-ig pénzügyminiszter, majd 1971-től halálos balesetéig miniszterelnök-helyettes, 2 évvel volt idősebb nálam. Öcsém, Sándor jogász lett, s a külkereskedelemben találta meg a helyét. Egy lányom és egy fiam van, két-két unokával.

– *Iskoláit, tanulmányait hol végezte?*

– Szombathelyen jártam iskolába. Gimnazista koromban nyaranta, amikor anyám húga Hévízen kúrálta beteg lábát, én helyettesítettem őt kis kölcsönkönyvtárban. Közben műkedvelő színvonalon megtanultam könyvet kötni, és a cserkész-

jöttetek keretében, a segélyegylet részére, a gimnázium szegény sorsú tanulóinak kölcsönzött tankönyveket javítottam, kötöttem.

1940-ben érettségiztem a premontrei gimnáziumban. A zsidótörvény miatt egyetemre azonban nem vettek fel. Így lettem ipari tanuló, majd műszerész a Magyar Optikai Művekben.

– *Hogyan élte át a II. világháborús időszakot?*

– A II. világháború alatt, 1943 októberében munkaszolgálatra hívtak be, nehéz körülmények között jártam meg Erdély, Lengyelország és Szlovákia poklait. 1945. február 18-án Hidegségnél megszöktem a munkatáborból (a családomat közben, 1944. december 25-én, karácsonykor Szombathelyen letartóztatták, s csak 1945 márciusának végén szabadultak Sopronkőhidáról). Szombathelyen és Győrben bujkáltam egy ideig, utána hamis papírokkal szökve Steyerben egy gépgyárban dolgoztam 1945 májusáig.

– *Hol helyezkedett el a háború után?*

– A lerombolt MOM-ba nem mehettem vissza, ehelyett Pesten egy ügyvédi irodában dolgoztam 1945 októberéig. Ekkor beiratkoztam a Külügyi Társaság diplomáciai tanfolyamára. Ennek elvégzése után, 1946 végén helyezkedtem el a Külügyminisztérium sajtóosztályán, ahol hamarosan osztályvezetőnek neveztek ki.

– *Közel 10 évig dolgozott itt. Hogyan élte át az olyan jelentős eseményeket, mint Nagy Ferenc miniszterelnök Svájcba menekülése 1947-ben, a Titó-ügy 1948-ban, a Mindszenty- és a Rajk-per 1949-ben, a Rákosi- és Nagy Imre-féle váltás 1953-ban stb.?*

– A Külügyminisztériumban e súlyos és ellentmondásoktól terhes időszakban nem éreztem jól magam. Szívesen váltottam volna, de akkor önkényes távozásra aligha lehetett gondolni.

– *Négy nyelvvizsgálója van. Hogyan tudott ilyen sokrétű nyelvtudásra szert tenni?*

– Szombathelyen gyermekkoromban már tanultam németül, később külön órákon pedig angolul, a gimnáziumban franciául is. A Külügyminisztériumban a rossz közérzetemet az enyhítette, hogy a kötelezően előírt nyelvtanulás és -gyakorlás lehetőségeit kihasználhattam. Így tudtam németből, angolból és oroszból felsőfokú, franciából pedig középfokú nyelvvizsgát tenni.

– *Mikor volt lehetősége egyetemi tanulmányokra, és milyen körülmények között jött el a Külügyminisztériumból?*

– 1955-ben ugyancsak a külügyi előírások alapján beiratkozhattam az egyetemre művészettörténész-muzeológus szakra. Erre az inspirált, hogy akkortájt terveztük a *Corvina Idegennyelvű Kiadó* létrehozását. 1955 végén, 1956 elején a *Kiadói Főigazgatóság* irányítása alatt a *Corvina Kiadóban* **Cserépfalvi Imre** igazgató mellett irodalmi vezető lettem. A diplomát pedig az ELTE bölcsészkarán szereztem meg 1960-ban.

– *1955-től volt a Corvina Kiadó irodalmi vezetője. Hét év múlva miért választott más munkahelyet?*

– 1962-ben **Bognár József**, a *Kulturális Kapcsolatok Intézetének* elnöke, akinek több érdemi munkatársa repülőgép-szerencsétlenségben életét veszítette, hí-

vott, menjek hozzá dolgozni. Hosszabb ideig a *Kulturális Kapcsolatok Ügyvezető Elnöksége* titkáráként tevékenykedtem.

– *Hogyan került az Országgyűlési Könyvtárba?*

– Közel 10 évig, 1962-től 1971-ig dolgoztam a *Kulturális Kapcsolatok Intézetében*. A művelődésügyi miniszter kíséretében rengeteg külföldi tárgyaláson vettem részt. A túlterheltség már az egészségemet is próbára tette, ezért 1970 végén áthelyezésemet kértem – lehetőleg valamelyik társadalomtudományi könyvtárba. Ekkoriban a *Művelődésügyi Minisztérium az Országgyűlési Könyvtár* igazgatójának a nyugdíjazására készült. A könyvtár tehát megérett a vezetőváltásra.

– *Elvállalta volna más könyvtár vezetését is?*

– Igen, de számomra, aki korábban évekig jártam ebbe a szép könyvtárba, és Klebelsberg Kunó hajdani vallás- és közoktatási miniszternek a nemzetközi kulturális kapcsolatokról írt cikkeit tanulmányoztam, ez a könyvtár volt a legszimpatikusabb. A megbízást így örömmel vállaltam el, és 1971. július 1-jén beléphettem az *Országgyűlési Könyvtár* kapuján.

– *Hogy történt, hogy belépését követően Vértés György igazgató még fél évig a posztján maradt?*

– Vértés még nem akart nyugdíjba menni. Korábbi pártérdemeire való tekintettel – 70. évének betöltéséig – engedélyezték a meghosszabbítást. Ezért én fél évig igazgatóhelyettesként dolgoztam. Sok könyvtári szakirodalmat tanulmányoztam át, s csaknem valamennyi munkatársammal intenzív beszélgetést folytattam a közös jövő credményesebb megszervezése érdekében.

– *Milyen állapotban volt akkor az Országgyűlési Könyvtár?*

– A kép, amely elém tárult, eléggé siralmas volt. Az intézmény elavult szervezeti formában, mindenféle elmaradással, számos ellentmondás cipelésével működött. Ennek alátámasztására jellemzésül csak néhányat sorolnék fel. Alacsony volt a létszám, kevés és korszerűtlen szolgáltatásokat nyújtottak. Hosszú idők óta nem került sor a könyv- és folyóirat-állomány leltározására. A raktári férőhelyhiány ellenére jelentős területet elvettek egy értelmetlen különgyűjtemény megvalósításához, és közben még egy hatalmas raktári termet már 10 éve birtokolt az épületen belül egy másik könyvtár. A külföldi gyarapodás évek óta elhanyagolt állapotban volt, és a megtakarítás címen a kapott éves keretet visszaadták a minisztériumnak. A felső és középvezetés hiteltelenné vált. A parlamenti különgyűjtemények feltárása, a könyvtári osztályozási munka és a tájékoztatási tevékenység is számos problémával küszködött. A jogi könyvtári alaptvékenység – jogvégzett szakmunkaerő nélkül – csaknem szünetelt, a politikai szakirodalmi feltárás pedig meg sem indult.

– *Mi volt a lényege fejlesztési koncepciójának?*

– A célt nagyon egyszerű volt megfogalmazni: olyan fejlett könyvtár kialakítása, amelyet egyre szélesebb körben használnak. Tudományos szakkönyvtári minőségünkben minél több kutatót, törvényhozót, szakembert, egyetemistát akartunk a könyvtárba vonzani, vagyis a jogi, politikai, történelmi, gazdasági, parlamenti

és ENSZ-dokumentumok területén bármilyen felhasználót. Olyanokat, akik szívesen jönnek, mert kérdéseikre gyors és pontos válaszokat kapnak, és megtalálják mindazt, amire szükségük van.

– *Milyen feladatokat tűzött ki célul, hogyan szervezte át az intézményt?*

– Színvonalas tudományos szakkönyvtárt akartam, fejlett szolgáltatásokkal. Ehhez javítani kellett a gyarapítási és feldolgozási tevékenységet, a külföldi könyvek és időszaki kiadványok beszerzését, a könyvek raktári elhelyezését, a különgyűjtemények feltárását, a jogi és politikai gyűjtőkörből eredő alaptevékenységet, a könyvtári tájékoztatás feltételrendszerét, az országgyűlési, a kormányzati, a tudományos és oktatási munka támogatását. Mindezt a személyi és tárgyi feltételek szintjének lényeges emelése nélkül nem lehetett volna elérni. Az átszervezés is e feladatok megvalósítását szolgálta. Néhány év alatt lecseréltük a felső és középvezetőket, megerősítettük a régi osztályok vezetését, a létszámot és a könyvtári költségvetést megdupláztuk. Új osztályokat, csoportokat hoztunk létre (Információs és dokumentációs osztály, Jogi dokumentációs csoport, Gazdasági osztály), megindult a különgyűjtemények jelentős fejlesztése is, számos új szolgáltatást hoztunk létre (Világpolitikai információ-feldolgozás és -szolgáltatás, tanácsi dokumentumok beszerzése és információinak terjesztése, politikai és jogi információs szakközpont kialakítása), komoly számítógépesítést tudtunk elindítani stb.

– *Akadályozta-e a feladatok végrehajtásában a könyvtári végzettség hiánya?*

– Nem. Hosszú kulturális vezetési gyakorlatom volt, mindig nyitottságot éreztem a könyvtári szakma minden kérdése és területe iránt, s nem szégyelltem jó könyvtári munkaerőkre támaszkodni a vezetésben sem. Hosszú ideig a javamra emlegették, hogy az ajtó a szobám és a titkárság között számukra mindig nyitva állt. Emellett sok időt fordítottam a hazai és külföldi szakirodalom megismerésére is.

– *A könyvtár bővítése, személyi és tárgyi feltételeinek javítása hogyan ment végbe?*

– A felügyeletünket ellátó és az anyagi feltételeket biztosító minisztériumtól többnyire sikerült megkapni a szükséges pénzügyi támogatást. Felhasználtam a tapasztalatokat, amelyeket korábbi kulturális tevékenységem és külügyminisztériumi munkám során szereztem. Később az Országos Könyvtárügyi Tanácsban betöltött elnöki funkcióm és a Soros-alapítványi kuratóriumi tagságom is segített ebben.

Értekezleteken sokan hangsúlyozták a felhasználói-olvasói szemlélet fontosságát, de csak kevés helyen sikerült a jó, a gyors és a pontos kiszolgálást megvalósítani. Javítottunk az olvasótermek és a kutatószobák megvilágításán. Megkaptuk és ezzel meg is mentettük a lebontott Nemzeti Színház páholsorának szép, régi csillárait. Közben olyasmikkel is bíbelődtem, hogy az olvasói mellékhelyiségekben legyen papír, szappan és törülköző.

– *A szervezeti és létszám-problémák hogyan befolyásolták vezetői módszereit, a könyvtár működését?*

– Hamar rájöttünk, hogy elavult eszközökkel és módszerekkel kevés eredményt érhetünk el. A létszám fejlesztése önmagában nem volt elegendő. Fiatalítással és képzési támogatással hosszú ideig tartó erőfeszítéseket vállaltunk a cél érdekében,

és nem bántuk meg (pl. jogászok képzése a hiányzó jogi munkaerők pótlására saját erőből, több munkatárs jogi egyetemre küldése stb., nyelvtanfolyamok és számítógépes képzés támogatása). Ezek hosszú távon hasznos és megtérülő befektetésnek bizonyultak.

Nagy gondot fordítottunk arra, hogy munkatársaink a munka mellett felsőfokú képzettséget szerezzenek. Vizsgaeredményeik és nagy számuk odaadásukat és szorgalmukat dicséri. Így lett Veredy Kata az információs osztály vezetője, majd helyettesem és később főigazgató, Pintér Katalin főigazgató-helyettes, Orosz Ágnes az Államigazgatási Egyetem könyvtárának vezetője, Redl Károly raktárkezelőből a könyvtár tájékoztatási igazgatója. Rengetegen szereztek könyvtár szakon felsőfokú képzettséget (a teljesség igénye nélkül): Jurcsik Erzsébet. Káposztás Edit, Tímár Anna, Várallyay Andrea, Kajáry László, Mátyás Zsuzsa, Görbe Mária, Süld Erzsébet, Pálföldi Vera, Séra Erzsébet. Ők nagyrészt még gyerekek voltak, amikor odakerültek, ma tartóoszlopai a könyvtárnak. Muntág Ildikó teológiai tanulmányok után lett könyvtáros, ma a gyarapítás és a feldolgozás vezetője. Jónás Károly, az olvasószolgálat vezetője munka közben szerzett második, történelmi diplomát, valamint doktorátust, és azóta sokat publikált. Jó néhányan nyugdíjas-ként vagy szerződéses állásban erősítették a gárda szakmai színvonalát: Sebestyén Pál, a régi külügy államtitkára a nemzetközi jogi dokumentumok szakozását ellenőrizte, a jogi gyarapítást és szakozást az MTA ÁJI akkori munkatársai, Sólyom László, az Alkotmánybíróság későbbi elnöke és Varga Csaba végezte. Takács József állította össze a könyvtári jogszabályok gyűjteményét. Trócsányi Laci bácsi annak idején a külföldi parlamenti anyagokat szemlélte, a fia – ma brüsszeli nagykövet – az ENSZ különgyűjteményben dolgozott. Nyugdíjasaink közül Setényi Mátyásné ma is a legjobban ismeri az állományt, Véghné Rassay Márta és Zehery Miklós a külpolitikai információ területét műveli.

– *A könyvtár egyik jelentős problémája speciális és nehezen fejleszthető szakrendszere volt. Miért nem tért át az Országgyűlési Könyvtár az ETO-ra?*

– Több könyvtári szakember, ETO-hoz jól értő könyvtáros szakvéleményét is kikértük ez ügyben. Egyértelműen kiderült számunkra, hogy az átállás óriási költséget s munkaerő-ráfordítást igényelne, és évekre súlyosan zavarná a könyvtár többi tevékenységét, szolgáltatásait. Az is bebizonyosodott, hogy a könyvtár egyedi, önálló szakrendszere nem is olyan rossz, és fejleszthető is, ugyanakkor az ETO a társadalomtudományi szakokban nem elégítette ki a tudományos szakkönyvtári igényeket. És végül a Soros alapítvány révén személyi számítógépeket kaptunk, és az integrált könyvtári rendszer már kopogtatott az ajtóinkon.

– *Valójában mit jelentett (volna) az 1974-ben elképzelt országos politikai és jogi információs szerepkör?*

– A politikai és jogi szakkönyvtárak közreműködésével az információk minél szélesebb körű és eredményesebb terjesztését, a legjobban kihasználva a leggazdagabb szaktudományi könyvtárak dokumentumait és szolgáltatásait együttműködés keretében. Az elképzelés azonban nem teljesedett ki. Az együttműködés csak részlegesen és ideiglenesen valósult meg, a könyvtári gyarapítás, katalógizálás és információterjesztés összehangolását nem sikerült elérni, ez még ma is komoly probléma.

– *Hogyan élte meg az információfeldolgozás és -szolgáltatás gépesítésének küzdelmeit? Mely sikerekre büszke még ma is?*

– Saját ügyemnek és soha nem nyűgnek éreztem, örömmel, szívesen csináltam. Mindarra, ami sikerült, ma is büszke vagyok (rátérés a könyvtári információ-feldolgozás gépesítésére, az újabb és újabb szakaszok kiépítése, világpolitikai és jogi szolgáltatások, az ENSZ és a külföldi parlamenti dokumentumok bevonása a dokumentálásba, analitikus-szintetikus információk kiadványok készítése stb.)

A Soros alapítvány rengeteget segített a magyar könyvtáraknak. Számítógépet, gyorsmásoló berendezéseket, külföldi könyveket és folyóiratokat kaptunk. Ma már elképzelhetetlen, hogyan lehetett ezek nélkül könyvtárban dolgozni. Én voltam a kuratórium első könyvtáros tagja. Az Országos Széchényi Könyvtár keretében restaurátorképző és restauráló műtermet szerveztünk. Többszörösére növeltük a vakkok és gyengénlátók hangoskönyvtárának kapacitását. Jelentős támogatást kaptak az egyetemi és főiskolai könyvtárak, a megyei és városi könyvtárak is.

– *Mai szemmel mit tenne másképpen az Országgyűlési Könyvtárban, mint vezető?*

– A vezetésem időszakában megtett lépéseket, úgy érzem, meg kellett lépni az adott körülmények figyelembe vételével. Nem vagyok elégedetlen, s most sem gondolom, hogy másképp kellett volna.

– *A munkatársak, az Országgyűlés, a művelődési tárca mennyire támogatták vezetői elképzeléseit, munkáját? Lehetett-e akkoriban önálló irányításról beszélni?*

– A munkatársak támogattak, többnyire a minisztérium is, a HÁZ-zal általában nem lehetett jól együttműködni. Nem látták át a könyvtári tájékoztatás, az információk szerepét és fontosságát. A mai állításokkal szemben könyvtárunk nagy önállóságot élvezett. Ebben az is szerepet játszott, hogy a minisztériumot, a párt illetékes szerveit és a parlamentet a könyvtárügy általában nem különösebben érdekelte.

– *Miniszterelnök-helyettes bátyja, Vályi Péter halála (1973-ban) nehezítette-e az országközi kapcsolatok továbbfejlesztését?*

– Nem. A könyvtárügy nem tartozott a hatáskörébe. Kormányzati oldalról főleg az NGKT-tól, a Külügyminisztériumtól, a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalától kaptunk hathatós segítséget.

– *Milyen jelentős eseményekre emlékszik könyvtárvezetési időszakából?*

– Nagyon jelentősnek érzem, hogy először volt módom egy intézmény önálló irányításában erőmet kipróbálni. Volt, ami nem sikerült, de sok kitűnő személyiséggel találkoztam a könyvtári tevékenység során, és jó kapcsolatokat sikerült kialakítani nagyon érdekes és értékes olvasókkal. Rájöttem, hogy a könyvtárak sok tehetséges, félrevonuló embernek adtak és adnak otthont. Örülök, hogy az Országgyűlési Könyvtárban tehetséges fiatalok alkalmazásával és nevelésével stabil, ma is eredményesen dolgozó gárdát sikerült kialakítani.

– *Milyen kapcsolatokat épített ki a többi könyvtárral, a könyvtári szakmával?*

– Ma is úgy gondolom, hogy jókat. A nagykönyvtárakkal, egyetemi könyvtárakkal és a kisebb szakkönyvtárakkal meg megyei könyvtárakkal is. OKT-elnökként az egész szakmával, úgy gondolom, jó kapcsolatom volt.

– *Hogyan értékeli a könyvtár fejlődését vezetése időszakában?*

– Nagyon pozitívan. Életem egyik legkedvesebb foglalkozását és tevékenységét gyakorolva – ezt szerénytelenség nélkül is állíthatom – sok eredményt sikerült az intézménynél elérni.

– *1977-ben a Magyar Könyvtárosok Egyesülete társadalomtudományi szekciójának első elnöke lett, 1979-ben az Országos Könyvtáriügyi Tanács elnökévé választották. E funkciókat miért vállalta el, milyen fontosabb szakmai kérdéseket sikerült megoldania, emlékszik-e kudarcokra?*

– Érdekelte a könyvtárügy. Akkor úgy éreztem, hogy tehetek valamit nemcsak az Országgyűlési Könyvtár, hanem az egész könyvtárügy érdekében. Sok kérdéssel foglalkoztunk, és tettünk is jó javaslatokat a miniszternek a különböző típusú könyvtárak gondjainak orvoslásáért. Kudarcnak érzem, hogy amikor a '70-es évek végén az IBM felajánlotta a Stairs nevű integrált számítógépes könyvtári rendszerét az alapgéppel együtt a magyar könyvtárügy számára, az illetékes szervek elutasították az ajánlatot. Ez akkor nagy változást hozhatott volna életünkben. Meggyőződésem, hogy ma az egész magyar könyvtárügy sokkal előrébb tartana, ha ezt a lehetőséget nem szalasztjuk el.

– *A könyvtárakba járó külföldi folyóiratok csökkentésének országos szintű kezdeményezését és akkor erősen vitatott megvalósítását ma hogyan ítéli meg?*

– Hihetetlenül sok gondot és munkát okozott, abban az időben ez nemcsak utasítás, de szükséges is volt. Az akkori gazdasági kényszerhelyzet (pénzhiány) diktálta a lépés megtételét. Az országnak egy millió dolláros megtakarítást eredményezett, amiből a könyvtárak részére gyorsmásoló gépeket vettünk. Ami akkor országos szempontból joggal tűnt fontosabbnak, mint a külföldi divatlapok (Burda), a hobbi folyóiratok közpénzen sok száz példányban történt megrendelése. Azt is be kell azonban látnom, hogy bizottságunk nemegyszer tévedett és károkat is okozott. A botrányok és személyi érintettségek miatt, sajnos, nem lehetett következetesen végigvinni, s legalább az országos nyilvántartás ügyét megnyugtatóan megoldani.

– *OKT-elnöki pozícióját tudta-e az Országgyűlési Könyvtár javára hasznosítani?*

– Közvetve igen, mert a minisztériummal szemben nagyobb függetlenséget biztosított számomra, de közben mindig ügyeltem arra, hogy ennek a megbízásnak az egész könyvtárügyet kell szolgálnia.

– *Emlékszem, annak idején több szakmai és pártfórumon élesen bírálta a minisztériumi és pártvezetés kulturális, művelődési, azon belül közgyűjteményi, illetve könyvtárpolitikáját. Ma hogyan látja a régi és a mostani helyzetet? Van-e fejlődés a könyvtárügyben?*

– A könyvtárügy iránti felső közömbösség bosszantott, ezt jó néhányszor szóvá tettem. Sok eredményt értünk, és többször kudarcot vallottunk. Ma is vannak eredmények, ez számos könyvtár fejlődésében látványosan követhető, ugyanakkor sok könyvtár katasztrofális helyzetben van. Az 1997-es könyvtári törvény elfogadását jelentősnek érzem, de például ami az OMIKK ügyében a közelmúltban történt, azt megbocsáthatatlannak tartom.

– *Miért ment el viszonylag korán nyugdíjba?*

– 61 éves koromban mentem el, 1983-ban. Az évek folyamán különféle helyeken sok méltatlan elküldést volt módomban tapasztalni, ez is motivált. Ezenkívül irritált az, hogy érdemi feladatokkal keveset tudtam foglalkozni. Rengeteg gazdasági, személyi ügygel kellett bajlódni, ezt nem szerettem. Reméltem, és úgy is történt, hogy azóta – nyugdíjasként – olyan szakkérdésekkel, tájékoztatási–információs ügyekkel foglalkozom, amelyeket jobban szeretek.

– *Nyugdíjasként milyen feladatokat teljesített a könyvtárban és meddig?*

– 1991-ig dolgozhattam még az *Országgyűlési Könyvtárban*. Tájékoztatási, illetve információ-feldolgozási, gyarapítási problémákkal és a PRESSDOK magyar sajtóadatbázis építésének gondjaival, a feldolgozás ellenőrzésével foglalkoztam.

– *Hogyan szűnt meg a munkaviszonya az Országgyűlési Könyvtárban, s milyen érzésekkel távozott?*

– Kellemetlen körülmények között távoztam a könyvtárból, ahol 20 évet töltöttem, és amelyet mindig szívügyemnek éreztem. 1991 februárjában, az új főigazgató belépésekor az Országgyűlés elnöke közölte velem, hogy június végéig szóló érvényes szerződésem ellenére további munkámra nem tartanak igényt. Indokként az hangzott el, hogy jelenlétem feshélyezi az új vezetés munkáját. Ez természetesen megviselt, különösen az indok hiánya bántott, az igazi okot a mai napig nem sikerült megtudnom. Viszont jólesett, hogy az Országos Széchényi Könyvtár hamarosan munkát tudott számomra biztosítani.

– *Eljövetele óta figyelemmel kíséri-e a Parlamenti Könyvtár sorsát, a volt munkatársakkal tart-e kapcsolatot, szívesen jár-e vissza?*

– Természetesen. Olvasóként már elküldésem utáni napon a könyvtárban voltam, a könyvtárral és több munkatársával azóta is szívélyes kapcsolatot tartok. Rendszeresen és mindig örömmel mentem vissza. Az utóbbi két évben viszont egészségi állapotom miatt nem tudtam sem munkát vállalni, sem a könyvtárt látogatni.

– *Kérhetnék rövid összefoglalót 1991 utáni tevékenységéről?*

– 1991 júliusától az OSZK-ban – amíg egészségi állapotom engedte – közel 10 évig dolgoztam nyugdíjas tanácsadóként. Feladatom a könyvtár külföldi kapcsolatainak, különösen a könyvadományozással foglalkozó alapítványoknak ügyintézése volt. A Soros alapítvány mellett sok tízezer példányban kaptak könyvtáraink értékes műveket a Sabre, a Mellon amerikai alapítványoktól és a Library of Congress-től.

– *1971-től a könyvtárügynek volt prioritása az életében. Emellett azonban más jellegű társadalmi és szerkesztői feladatokat is vállalt.*

– Igen, 1973-tól megszűnéséig az Országos Béketanács alelnöke, 1974-től pedig a Béke Világtanács tagja voltam. Hosszú ideig tevékenykedtem a New Hungarian Quarterly szerkesztőbizottságában, a 70-es években pedig a Külpolitika című folyóirat szerkesztésében is részt vettem. Egy ideig a Könyvtári Figyelő szerkesztését is segítettem.

– *Nemrég fejeződött be a Britannica Hungarica lexikonsorozat köteteinek kiadása, amelybe komoly energiákat fektetett. Örülnénk, ha beszélne erről a nagy szellemi vállalkozásról.*

– A könyvek között a Britannica az első szerelmek közé tartozik. Amikor meghallottam, hogy magyar kiadása készül, jelentkeztem. Álszerű is vagyok, amikor azt mondom, hogy csak úgy az utcáról felmentem, még életrajzot sem vittem. Felvettek, és elejétől végig fontos feladatokat kaptam. Fordítottam, magyar szócikkeket írtam, szerkesztettem és ellenőriztem, közben pedig élvezkedtem abban az alkotói melegségben, amit a szerkesztőség jelentett. Az eredmény ma már készen, ott áll a könyvtárak polcain.

– *Az 1970-es és '80-as években számos kitüntetést kapott. Miként értékeli ma – egy évtizeddel a rendszerváltozás után – a korábban kapott kitüntetések, fáradságos munkájának akkori eredményeit?*

– *Sehogy. A szakmai kitüntetések értékesnek tartom (Szabó Ervin-díj, Munka érdemrend arany fokozata).*

– *Évtizedek óta úgy ismerjük, mint aki állandóan tesz-vesz-alkot valamit, nem tűri a passzivitást betegsége idején sem. Mivel szeret mostanában foglalatlanoskodni? Tervezi-e esetleg visszaemlékezéseinek megírását?*

– *Azt hiszem, nem ildomos, ha az ember 80 éves korában terveiről beszél. Unokáim és kortársaik, akiknek nemcsak a Horthy-Magyarország, a második világháború, de 1956 is történelem már, megpróbálom leírni emlékeimet. Az '50-es évek-nél tartok, s ha az ég is úgy akarja, talán sikerül eljutnom az ezredfordulóig.*

– *80. születésnapja alkalmából az Országgyűlési Könyvtár munkatársai ezúton is köszönik a könyvtár érdekében tett fáradozásait, és a könyvtári szakma képviselőiben további hasznos időtöltést, szellemi aktivitást, egészségi állapotában pedig javulást kívánunk.*

Jónás Károly

Vályi Gábor: Forgácsok visszaemlékezéseimből

Beöthy Ottó és a partizánháború

A Beöthy családé volt a Grill könyvkereskedés. Ottó a második világháború után a szocdem párt javaslatára a parlamenti könyvtár vezetője lett. Csak felületesen ismertem, nálam idősebb, pipás elvtárs volt. Könyvtári kinevezésem után néhány hónappal meglátogatott a könyvtárban. Elmesélte a szocdem-perben és a börtönben átélteket és egy történetet, amelyet jellemző anekdotaként érdemes megőrizni:

A negyvenes évek elején egyik antikvárium kirakatában látott egy cirill betűs füzetet, a címe a Partizán háború volt, a szerző pedig a nevezetes, félszemű orosz hadvezér Kutuzov. Amikor, már otthon belelapozott, kézirásos bejegyzéseket talált, amelyek valószínűsítették, hogy a példány eredetileg Tolsztojnak szolgált forrásul.

Könyvtárigazgatói kinevezésekor eszébe jutott a füzet, és jó pontokat akarván szerezni, írt egy szép levelet a moszkvai Lenin Könyvtár igazgatójának, és elküldte neki a füzetet. Nem sokkal ezután letartóztatták, és hónapok múltán a börtönigazgató maga elé rendelte.

- Maga *Boeti* őrizetes?
- Igenis.
- Moszkvából küldtek magának levelet, amelyben valamilyen könyvet köszönnek meg, és két hét üdülésre meghívják Szocsiába. Értette?
- Értettem.
- Akkor hátra arc, vigyék vissza a cellába.

* * *

Bibó István, mint vendég

Bibó tanár urat még a fordulat éve előtt, egy előadásán ismertem meg. '56-os államminiszterségeért életfogytiglanra ítélték. Sok minden között könyvtári múltja is volt, és szabadulása után Dányi Dezső munkát adott neki a Statisztikai Hivatal könyvtárában. Megkérdeztem, nem lenne-e kedve nekünk is dolgozni. Örömmel vállalta, hogy elkészíti a regnikoláris bizottság latin nyelvű dokumentumainak feltárását és bibliográfiáját.

Egy alkalommal telefonon keresték a titkárságon. Felszóltam a parlamenti különgyűjteménybe, ahol Bibó dolgozott, és még hallottam, ahogy a terem végéből odakiabálnak neki: Bibó tanár úr, telefon. Kis idő múltán lejött a különgyűjteményből egy olvasó, és azt kérdezte, hogy ez a Bibó tanár úr azonos-e azzal, aki olyan sokáig nálunk volt vendég? Azt válaszoltam, hogy nem tudom, mit jelent a „nálunk”, és azt még kevésbé, hogy mit a „vendég”, de azt tudom, hogy ő az.

Pintér Kati, akkor még az én titkárnőm, bár nem tanult latinul, segített Bibónak, és kézirataiból hibátlan, gyönyörű, sokszorosításra alkalmas gépiratot készített. Amikor a kiadvány készen lett, Bibó a címlapra kézírással ráírta, hogy Nihil obstat, kricsz-kraksz, a váci börtön igazgatója, és adott egy példányt.

Pintér Katival együtt mentünk ki a temetésére. A Rajk-temetéshez hasonló eső, szél és hideg volt. Rengeteg ember vett részt a búcsúztatáson, a sírnál még elénekeltek a Szózatot, és közben többen fényképezték a tömeget. Egy mellettem álló férfi, esőkabátját fejére húzva, megpróbált filmet cserélni. Nagyon kínlódott a viharos szélben. Megkérdeztem: miért vesződik annyira? Válasz: parancs az parancs.

* * *

Elveszett az ónodi országgyűlés jegyzőkönyve

Amikor még dohányzó és büfé volt a könyvtár előterében, az ott felállított tárlókban gyakran rendeztünk kiállításokat. Egy alkalommal így került közszemlére az ónodi országgyűlés (1707) nagyon ritka, latin nyelvű nyomtatott jegyzőkönyve. A raktár főnöke, régi bútordarab, a kiváló Maróti Mihály mind az átadásakor, mind a visszaszolgáltatáskor szabadságon volt, de az akció mindkét fele szabályosan írásos jegyzékkel történt.

Másnap valaki meg akarta nézni a kötetet, és a raktárosok nem találták sehol. A fél könyvtár napokon keresztül kereste, eredmény nélkül. Már arra gondoltam, hogy az eseményt bejelentem a minisztériumnak, és tiltást küldünk az antikváriumoknak, amikor Maróti hazaérkezett a szabadságról. Elmondtam neki a bajt. Rögtön tudta, hogy A/4 alakú, pergamenbe kötött vékony kötetről van szó, a gerincén aranybetűs etikett. Egy órán belül hozta a kötetet, és azt magyarázta, hogy ilyen esetekben nem lopásra kell gyanakodni, hanem azt kell kitalálni, hogy ha rossz helyre sorolták be, hol lehet a hibás hely.

Könyvtárak berendezését,
költöztetését, rendezését vállalja

MAURER PÉTER

Levélcím: 2094 Nagykovácsi,
Tompai Mihály utca 23.
Telefon: 06-26-389-909;
Mobil: 06-30-403-8959